

A mérhetetlenül távoli és mégis közeli haza költeményei

Pósa Zoltán
(1948, Debrecen)
író, költő, Budapesten él,
József Attila-díjas

Elérhetetlen föld – 50,
Antológia Kiadó,
Lakitelek, 2019.

„Itt lakom a barnasisakos dombok oldalán, / mint egy ezüstbalta, olyan fehér a házam.” Az irodalomértő e sor láttán nemcsak Oláh János *Elérhetetlen föld* című emblemikus költeményére ismer, hanem eszébe jut az a legendás antológia is, amellyel 1969-ben a Kilencek költőcsoport robbant be a magyar irodalomba. Szép hagyományt követve, Lezsák Sándor költő és az általa teremtett Antológia Kiadó felkérésére az alkotók összeállítottak a korábbi négy hasonló kötet mellé egy újabb *Elérhetetlen föld* című gyűjteményt, amelyet szerkesztőként Péntek Imre jegyez. Mi sem idézhetné meg híveiben a sok viszontagságot megélt antológia ötvenedik évfordulóját, mint egy újabb kötet, jelesül az *Elérhetetlen föld – 50*, amely keresztmetszetszerű áttekintést ad egy mindmáig élő költőcsoport tagjainak életművéről, tartalmazza Vári Fábián László *Akár a szarvasok* című kitűnő előtanulmányát, valamint a pályatársak ajánló sorait is. Az *Elérhetetlen föld* irodalomtörténeti kuriózum, hiszen ritkaság, hogy egy hatvanas évek közepén megalakult egyete-

mista alkotócsoport minden tagja a magyar irodalom meghatározó alkotóművészevé izmosodjon. Közülük egyedül Mezey Katalin született Budapesten, Győri László, Kiss Benedek, Konczek József, Kovács István, Oláh János, Péntek Imre, Rózsa Endre, Utassy József vidékről érkeztek. Szoros szellemi kötést teremtett közöttük az is, hogy nemcsak a létező, hanem az eszmei szocializmust is elutasították. A legendás Kilencek története úgy kezdődött, hogy Rózsa Endre, Oláh János, Utassy József, Kiss Benedek, valamint a későbbi szerkesztő, Angyal János elhatározták, hogy közös indulással próbálják legyőzni a hatalom cenzúrájának ellenerejét. Szigorú esztétikai rostálás után kiválasztották a másik öt kiváló költőtárs legjobb verseit is, amelyekből kikovácsolódott az antológia, címadóként kiválasztva Oláh János *Elérhetetlen föld* című versét. Több mint hároméves huzavona után, 1969 novemberében végre megjelent a kötet Nagy László ihletett előszavával, Juhász Ferenc, Váci Mihály, Kormos István ajánlásával.

Az *Elérhetetlen föld – 50* alkotóiban közös még, hogy hisznek abban, hogy a költészetnek missziója van, amellyel ráébresztik az embert Isten képmáshordozó nembeli lényegére, a Kárpát-medencei összmagyarság sorskérdéseire, nemzeti jelenlétünk méltóságának megőrzésére. A Kilencek a magyar költészet mitizáló hagyományainak folytonosságát megőrizve, ám új utakat keresve fordultak teljes mellszélességgel a magyar valóság felé, Oláh János (1942–2016) kötet címadó versére utalva, *a mérhetetlenül távoli és mégis közeli haza oltárára* helyezett művekkel.

Rátérve a különbözőségekre is, a Kilencek között vannak újfajta mítoszteremtők. Oláh Jánosnak, az antológia első számú ötletadójának ősmagyar sámáni és modern, asszociatív tónusokat ütköztető életművéből költőtársa, felesége, Mezey Katalin készített válogatást. Az *Elérhetetlen föld* című versből is kitűnik a metaforák izzó ereje, amely úgy idézi meg a falusi és nagyvárosi létezés hiteles konkrétumait, hogy a vers egésze mégis látomásossá finomul. Mezey Katalin művészi finomsággal megmunkált, elemi erőt sugárzó metafizikai, filozófiai szintézislírájának markáns példája újabb kori költészetünk egyik emblémaverse, az *Október hazalátogat*. E nagyívű költemény azt a sötét napot idézi meg, amikor 2006. október 23-án Gyurcsány Ferenc másodsorra is vérbe fojtotta az 1956-os népfölkelést. „Letépi, megtapossák a zászlót a zászlóra fölesküdt rendőrök.”

Kovács István, a széles intellektuális és történelmi skálán megszólaló tudós költő, a *Sal-földi haikuk* egyikének ökonomikus rövidségével vall a halhatatlanságról: „2. Platán-alagút / Angyalszárnyacsapásnyira / az örökélet.” Költőnk a lét értelmét kutatja számos átfogó, nagy versben is (*A lélek vízjelei, A be nem telt idő*).

Kiss Benedek és Utassy József a magyar népköltészet hagyományaiból merítkeznek. Kiss Benedek archaizáló, Balassi Bálint hadi tónusaira hangolt lírája ékesen bizonyítja, mennyire gond nélkül teremt szintézist egy hiteles költé-

szetben a régi magyar hit (*Totemünk: Attila!*) a keresztényi alázat teljességigényével, az örök belső lázadás harca az áhított örök békével. Utassy József (1941–2010) népdalosan hetyke régi és újabb verseinek csokra bizonyítja, hogy a *Tüzem, lobogóm!*, a *Zúg Március*, a *Világ vagánya* költője korántsem olyan egyhúrú, mint amilyenek néhány igaztalan kritikusa próbálta rábizonyítani.

Rózsa Endre (1941–1995) újkori lovagköltésze a reneszánsz udvari líra hagyományaihoz fordul, verseiben együtt élnek élet és halál kérdései mindennapi gondjainkkal: például a *Petőfi '73* című verse tükrözi a rendszerváltozást követő esztendő zürzavarát is. Győri László sem hasonlít senkihez, versei klasszikus formai igénytel és képi világban vallanak számára meghatározó kultúrélményekről (*Egy Segantini-képre, Fadrusz a keresztfán*). A legnagyobb meglepetést a korábban versdrámákat alkotó, önmagával vívódó Konczek József hozta a Vénusz-versek barbár és kifinomult erotikájával, a klasszikus versformák bűvöletével.

Péntek Imre úgy újítja meg örök Próteusz-ként önnönmagát, hogy alapjában véve hű marad Filosz becenevéhez. Ő a Kilencek groteszk hangnemben vibráló abszurdvitéze. Ám ne legyen kétségünk, e költészet tragédialátóan komor és jövőféltő, a globalizáció rémeit és idegen gölemeit felmutatva szellemesen felismerés-erejű: „Ezen töpreng ország-világ: / ki mostan itt a fő szoross? / Választására nincs szabály, / ő mégis minket ostoroz” (*Szoross*).

Az *Elérhetetlen föld – 50* ékesen bizonyítja, hogy bár a Kilenceknek a hatvanas évek közepén kezdődő keresztútja folytatódik mindmáig, de a bolsevizmus kegyetlenségével és kizárólagosságával vetekedő baloldali liberális „kánon” elutasításának dacára nyilvánvaló, hogy ők mindnyájan jelentős, meghatározó alkotóként élnek a fiatalságukat tisztán megőrző valódi irodalomértők értékrendjében.

Pósa Zoltán